

~~X~~ **Zgubljeni, pa spet najdeni sin.**

(Domača povest iz starih časov).

Ako prehodiš dolge Štenge, in se razširi pred tebó prijazna spodnja dolina Bohinjska, zagledaš pred sebó Nomenj, pervo vas Bohinjsko. Čedna vas je pri cesti; hiše so belo zidane, prebivavci premožni, ker redí jih polje, živina in drevarija. V starih časih je bilo drugači. Ker fužine niso delale, ni bilo rudarije in drevarije; polje je bilo prevlažno, vreme merzlo in deževno, in delj je ležal sneg na ravninah, ker je bilo gozda neizmerno veliko. Tudi z živino je bila slaba reč, ker ni še bilo kupcije z maslom, na paši so pa tudi volkovi in risi živino in pastirje napadali. Ker domá ni bilo zaslужka, so možjé hodili po širokem svetu s trebuhom za kruhom, in med letom so le toliko domá ostajali, da so poorali. Žene so pa bile vse leto domá; živino in polje so opravljalje, predle in tkale. O svetem Martinu se je pa vračala vsa družina k domaci koči z nekoliko dnarci in z mnogimi novicami.

V tistih starih časih, davno pred Francozom, je stala na ševu nad Nomenjem lesena uborna kočica, pri Ševlji se je reklo. Ta koča je imela tri prebivavce. Oče Ševelj je bil lovec. Pobijal je divje koze, serne, medvede in volke. Takrat je bilo dovolj divjaščine celo blizo vasí. Grajsine se niso poganjale za lovske pravice v Bohinju; kmet tudi nikomur ni branil loviti, ker lovec mu je bil velik dobrotnik, ker je pokončeval sovražnike živine in polja. Ker je pa lovsko delo nevarno, posebno pri medvedih in volkovih, lovcov ni bilo veliko; med njimi je pa morebiti oče Ševelj bil pervi. Vsak teden je prinesel z gore sernjaka ali divjega kozla, in vsak pondeljek iz Kranja polovnik žita za gamsovo ali medvedjo kožo, in tudi kako igračo mlademu sinčku. Imeli so pri Ševlji tudi nekaj koz za mleko in maslo. Tako so Ševljevi pošteno živeli, brez velikega truda in skerbi, akoravno niso imeli njiv in travnikov. Bili so pa tudi dobri ljudje, in marsikteri popotnik je dobil pri njih košček mesá in kruha, kakor tudi gorko prenočišče v hiši pri peči. Marsikteri zimski večer so dosedeli pri levi; oče je razkladal lovske dela in nevarnosti, popotnik je stermé poslušal; deček, ki je igral s treskami, je nehal igrače prekladati; mlada žena je pa urno vertela nit in kolovrat, ker se je veselila, da ima tako jakega moža, in pokladala je treske na ogenj. To so bili veseli večeri. Pa večkrat

je žena slonela z detetom na levi, moža že drugi večer pričakovaje, ko je zunaj v gosti tami burja tulila ob slemenu, in sipala sneg in sodergo v okna. Tako vreme je bilo, kó ženi prinesó žalostno novico, da so našli moža ubitega v globokem prepadu. Bilo je sred posta, ko prinesó merlica domú. Ni se zvedilo, ali se mu je spôdersnilo v globočino, ali ga je medved prevernil, ali se je vanj zagnal zalezen divji kozel, in ga puhnil črez pečevje. Mertev je bil, in zapustil je malo denarjev in prazno uborno kočo vdovi in sinčku. Puška na kresalu, ki je do zdaj vse redila, je obvisela in zarujavala na steni, in tisti, ki jo je imel v roke vzeti, je stopil zdaj komaj v peto leto.

Naglo je v hišo prišlo siromaštvo. Žena, sicer mlada in terdna, ni imela s čem sinú preživiti. Na mezdo v delo hoditi, je takrat še malo izdalo, ko so kmetje vse obdelovali s svojimi ljudmi, saj polja in živine niso imeli veliko. Tudi mezda je bila majhina, ker je bilo vse po ceni. Celo preje in tkanja niso ljudje veliko drugam dajali, ker v dolgih zimah so vse domace ženske popredle in poplêdle, možje so pa tkali, in mezelan in rašovino ravnali. Vendar je včasih vdova vsaj nekoliko dela dobila pri premožniših hišah. Tudi so ji sosedje dajali nekoliko žita, prediva in volne v Boga imé. Saj so takrat še radi v Boga ime dajali, ker ni bilo toliko revežev kakor dan današnji, ko imajo toliko de-

narja. Vdova ni ravno lakote umirala; pa skerb za deteta in žalost po zgubljenem možu in toliki premembri goljufive sreče jej niste dale pokoja, da bi z voljo terpela nenavadno revščino.

Pride k naši vdovi črez nekaj tednov znana beračica iz Tomina. Prenocila je tukaj, veliko je pričevala o nadlogah in težavah njenega življenja, in vganjevale ste z vdovo, kakó bi se mogle polajšati skerbí človekove. Nar gotoviši pripomoček so se jima zdeli zakladi; pa kdo ve za-nje? Spomni se beračica, da je slišala, kakor so pravili stari ljudje, da je skozi Bohinj bežal iz Laškega pregnan kraljič; ker so mu pa preganjavci bili za petami, da ni mogel sebó odnesti vsega premoženja, je vzidal velik del zlatnine v kapelici na Premu. Peganjavci so ga pa kmalu potem zatekli in ubili. — Beračica scer ni vedila, kje je na na Premu, vendar ime si je bila zapomnila. Drugi dan je šla beračica svojo pot, pa globoki spomin na povest je pustila v vdovinem sercu. Le eno misel je imela vdova: zaklad mora njen biti, naj veljá kar hoče. Pridjala je sicer beračica svoji povesti, da govori prerokovanje, da bo izkopavca onega zaklada kmalu zadela velika nesreča, ker so tisti denarji prekleti zavoljo krivic in odertije kraljičeve. Pa vdova si misli: nemara prerokovanje laže; ako je pa resnično, ali me more zadeti nesreča, ki bi bila hujša, kakor smert moža in rednika? Saj mi vendar noče še sinú vzeti? Ak oga pa vzame, saj ga bo vzel k sebi! Samo priložnos ti

je vdova še čakala; kapelica namreč je pri cesti; po dnevnu hodijo vedno ljudje memo, ki bi jo vtegnili viditi, po noči se je pa bala strahov in zverine.

Prišel je praznik svetega Rešnjega Telesa. Gorko pomladansko sołnce kakor tudi mogočno streljanje pri stari fari na Ravnjah je vabilo ljudi k slovesnemu opravilu. Spraznila se je Nomenjska vas, le starčiki in otroci so doma ostali. Med zadnjimi zaklene tudi naša vdova svojo kočo, in se spusti med pobožnimi proti cerkvi. Ta dan si je namenila sklep izpeljati, ker sv. opravilo dolgo terpi, in mi misliti, da bi kdo na tako svet dan imel drugo pot kakor v cerkev. Zalezovavca se ji tedaj ni bilo bati. Pač je mogla misliti, da je pregrešno njeno početje, da oskrnuje praznik Gospodov, obhajala jo je groza, ko se je spominjala prerokbe, pa — saj je znano, kako težko človek opusti, kar si je v sli in strasti namenil. Koliko ljudi je že mislilo: Bog in kazen je še daleč! — Pa koliko se jih je goljufalo!

Vdova pride na Prem. Sinka je za roko sebo pripeljala, da se mu samemu doma kaj žalega ne primeri; hišo je zaperla, ogenj dobro zagrebla. Vse je v varnosti. Rovnica, ki jo je na delopust sem prinesla, še tičí v germu; nikogar vaščanov ni več memo. Zazvonilo in vstrelilo je že na Ravnjah. Vse je vgodno, vse je pripravljeno.

Mati vstane, sinu zažuga, naj se ne gane spod germana, dokler je nazaj ne bo; vzame rovnico, in

gre v kapelico. Premsko znamenje stojí ob cesti na stremem vinku pri Lepencah, drugi vasi Bohinjski. Globoko pod steremo goró Sava buta ob skalovje, in dela zelen ir na široko in dolgo. Ker je voda bolj lena, je po navadi berv čez njo postavljen; kendar pa ob povodnjih priteka, berv izvlečejo, in se v čolnu prevažajo. Takrat ravno ni bilo berví, ker se je sneg na planinah topil, in je Sava bila velika. Ko mati odide, se sinu kmalo ni več priložno zdelo, pod germom ticati; skoči tedaj na kraj, kjer se mu je odperl velik razgled na vse kraje. Savski vertinci, bele pene nad mirnim zelenim breznom, in dolgi čoln ob kraji obudí detetovo radovednost, in zmuzne se mladi Ševelj memo skalovja in germovja po derči doli na Savski brod. Vsede se pobič v ladijo, gleda postervi, ki pod njim švigajo, meče kamnje za njimi in tudi kruhove drobtine; ko se tega naveliča, začne čoln zibati; to mu daje pravo veselje. Čoln se pa izmuzne, in kmalo sta deček in ladija sred reke.

Vdova je pa med tem, izrušivši kamnati tlak v kapelici, kopala in grebla po sipi in persti, iskaje zatega boga. Ni se trudila pol ure, ko rovnica zavrenčí ob terdi reči. Bila je železna skrinjica. Vdova jo komaj od tal vzdigne; ko pokrov odbije, zagleda v škrinjici samo suho zlato; zdaj pa popustí kapelo in kopuljo, ter teče k germu, kjer je sina pustila. Ni ga več, in polovica veselja je preč. Kliče ga na vse gerlo, pa ne oglaší se sin. Gleda

doli na Savo in gori v breg, pa sinú ni več viditi; saj se že davno skozi Štenge pelje. Ne misli vdova, da bi otrok tako serčen bil, da bi se podal na neznano vodo. Nemara, sama pri sebi pravi, mene ni htel čakati, in je domú tekel. Žena vzame tedaj polovico zlata v predpert, polovico s skrinjico zakrije v gost germ, ter hití proti domu v veselju in skerbéh. Domu pridši, najde vse zaklenjeno, sinú pa tudi tukaj ne more od nikodar priklicati. Morebiti je šel s pastirjem za kozami, o poldne bo prišel domú zdrav in vesel, se žena zopet tolaži, in gre nazaj po ostanek zlatnine. Kmalo je vse bogastvo domá. Ni poznala vdova takih denarjev, in tudi sošteti jih ni mogla, ker ji ni bilo mogoče, tolikega števila v glavi obderžati. Prijetno je bilo gledati tak kup kovanega zlata; pa vdove se je že jela poprijemati tesna misel, da je bogastvo morebiti kupila za edinega sinú.

Prišli so vaščani od obhoda, nihče ni vedil kaj o sinu povedati; prišle so kozé s paše, pa fantička ni bilo s pastirjem. Treba je bilo, da grejo sosedje otroka iskat. Dva sta šla v goro. Vdova sama z detetovim botrom je iskala ob Savi od Prema celo do Obernj. Vso noč sta žgala jeriče in klicala sinú, pa zastonj sta se trudila; še čolna nista nikjer zapazila, da bi bil obtičal, ker voda je bila velika, in je na večer še pritekla, ker je bil topel dan. Domú pridši je vdova zvediti mogla, da tudi iskavca po gori nista nič opravila. Malo

upanja jej je ostalo, da sin še živí: da bo pa kdaj nazaj prišel, skoraj ni mogla upati, ker sin je bil še precej neumen, in ni drugačega vedil, kakor to, da je Ševljev Tone iz Nomenja, — da je Bohinjec, mu ni še nihče povedal.

Vdova zdaj prodá kozé, zapustí leseno kočo, in se poda v zidano hišo na Bistrico k sorodnikom. Tam je tiho živila, molila in v Boga imé dajala. Ni ji bilo treba delati, in jedla je beli kruh, toda med solzami. Kmalo se je raznesel sum od zaklada, pa ljudém ni bilo mar vdovi krasti, ker se jim je vendor le smilila, novi domaćini so jo pa varovali in stregli, nadjaje se bogate zaručine.

* * *

Preteklo je pet in dvajset let. Vdova je že precej oslabela, akoravno ni nosila žuljev na rokah in težkih bremen na plečih. Ni bila stara, pa se je pripravljala na smert, ker ji je vtonilo vse veselje do življenja. Bili so nekdaj časi, ko je naročala vsakemu, ki je šel iz Bohinja, naj poprašuje po sinu. Htela je nekdaj vse zlatovje v dno jezera potopiti, ako za to sinu nazaj dobi polovico blaga bi mu bila dala, kdor bi jej povedal, pod katerim grobom sin počiva. Pa zdaj se je že naveličala upanja in tugovanja.

Zopet pride k vdovi tista beračica, ki je pravila od ubežnega kralja in zaklada na Premu.

Bolna je bila veliko let, okrevavši se, je pa precej hitela v Bohinj k tisti vdovi, ktero je s povestjo obogatila. Bogato je bila obdarovana, v zahvalo je pa vdovi spet nekaj svetovala. Ker je vdova grešila, pravi beračica, da je o prazniku zaklad kopala, naj s tem pokoro stori, da iz zaklada v božjo čast in slavo cerkev sozida. Če je sin še pri življenji, bo morebiti prišel nazaj; ako pa ne, bo vendar zidana cerkev njeni in njegovi duši v prid.

Vdova storí, kar je svetovala beračica. Začeli so apnjenice kuhati in bruna goniti; prišli so Lahi, in v dveh letih so postavili cerkev in zvonik nad sedanjo Bistrico na mestu, kjer se zdaj pravi: „Na Pozabljenem“. Da bi altarje naredil, prosijo možje imenitnega umetnika iz Ogleja, ki je nedavno v Kranj prišel, staro cerkev zaljšat. Ker se je dobro plačilo in dokaj dela obljubiło, dá slikar besedo, in črez malo dni prijezdi skozi Štenge. Gredočemu skozi Nomenj pokažejo spremljevavci poderčo kočo, v kteri je svoje dni vdova prebivala. Umetnik, kakor osupnjen, ogleduje kočo, dolgo vas pod hribom, steremo goró z redkimi mecesni, potok s trojnim slapom, in mane se ob čelo, kakor bi hotel daven spomin zopet obuditi. Stermó ga gledajo spremljevavci.

„V Ogleju“, spregovori slikar črez nekaj časa, „sem vidil več takih podob; ako se prav spominjam, je neki Anton Ševljev ravno ta kraj

naslikal in govoril, da je tukaj njegova domovina.“

„Oh! če je takó, je on sin ravno tiste vdove, in hiši se pravi pri Ševlji““, odgovorijo bohinjski možje polni veselja.

Slikar na to pové, da je Anton Ševljev kot majhno dete prišel v Terst z bogatim gospodom; da ga je gospod tam redil in v šole dajal; potem je Anton učil gospodove sinove, dokler ni Tersta zapustil in se podal v semenisče Oglejsko. Večkrat, je djal umetnik, mi je pravil, kako ga je ladja nesla med visokimi gorami memo neznanih vasi naprej; kako ga je noč ujela lačnega in obdivjanega; še le proti jutru je mogel zadremati. Ko se zbudi, je pa tičal v plitvi vodi na neznanem produ. Kolikor časa je mogel, je šel potem pri vodi nazaj, pa zašel je v veliko mesto, kjer nihče ni vedil, kje je pri Ševlji na Nomenji. Ko je po ulicah okoli hodil ves zbegan jokaje in upraševaje, ga je našel tisti teržaški gospod; kupil mu je jedi in pijače, in ga seboj odpeljal v v Terst. Anton se je dobro učil. V semenisču se je z drugimi vred z nar boljšim uspehom pečal tudi s slikarijo. Pravil mi je, da je že kot dete v domači koči lesene igrače rezljal in jih lisal z barvami, ki jih je kuhal iz ilovice in raznih zelišč. Narisal je v semenisču tudi domačo kočo, kakor mu je bila še v spominu. Zdaj je pobožen in učen mož, in je naj mlajši korar Oglejske cerkve.

Vdova je komaj verjela novico, ki so jo

prinesli možje. Hitela je k slikarju, da se je iz njegovih ust resnice prepričala.

Pismo se je spisalo, in nesli so ga možje črez gore v Oglej. Ko je mladi korar zopet zaslišal skoraj pozabljeno Bohinjsko govorico, ko je zvedel, da mati še živi in kako, se je precej napotil gledat starih krajev in objemati staro mater. Ko je prišel, sta se z materjo komaj spoznala, in komaj zavedla neizrečenega veselja.

Dodelano cerkev je sin blagoslovil. Pervo mašo, ki jo je slišala vdova v svoji cerkvi, je bral zgubljeni zopet najdeni sin.

Vzel je potlej korar mater sebo v Oglej. Odsihmal, dej ni bilo treba več žalovati po zgubljenem sinu.

S to povestjo me je učila ranjca teta, naj ne hrepení človek po nezasluženem bogastvu, kakor una vdova. Bodimo vselej zadovoljni s tim, kar nam je izročil usmiljeni Oče v nebesih.

J. Mencinger.

2.

Pesem za domače šmarnice.

Spet kliče nas venčani maj,
K Marii nas kliče v svet raj:
Cvetlice goščave
Si venčajo glave,
Raduje se polje in gaj.